

Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT

Y. BOT

fremsat den 6. september 2012¹

Sag C-456/11

**Gothaer Allgemeine Versicherung AG, ERGO Versicherung AG, Versicherungskammer
Bayern-Versicherungsanstalt des öffentlichen Rechts, Nürnberger Allgemeine Versicherungs
AG, Krones AG
mod
Samskip GmbH**

(anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Landgericht Bremen (Tyskland))

»Retligt samarbejde i civile sager — anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser — forordning (EF) nr. 44/2001 — begrebet »retsafgørelse« — afgørelse, hvorved retten i en medlemsstat erklærer at mangle kompetence — afgørelse, der bygger på konstateringen af gyldigheden og rækkevidden af en klausul, der tildeler de islandske retsinstanser kompetence — retsvirkning — rækkevidde«

1. Forpligter en afgørelse, hvorved retten i en medlemsstat i konklusionen erklærer, at den er »uden prøvelsesret«, efter i præmisserne at have anerkendt gyldigheden af en klausul, som tildeler retsinstanserne i en tredjestat kompetence, retsinstanserne i en anden medlemsstat, der skal behandle de samme påstande, til også at erklære, at de mangler kompetence?

2. Dette er i det væsentlige det spørgsmål, som Landgericht Bremen (Tyskland) har stillet i en sag anlagt af Krones AG og dennes forsikringsselskaber mod Samskip GmbH med påstand om erstatning for den skade, der angiveligt er forvoldt under transport af varer.

3. Domstolen opfordres med dette spørgsmål til at fortolke artikel 32 og 33 i Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område², der henholdsvis omhandler definitionen af begrebet »retsafgørelse« i den i forordning nr. 44/2001 omhandlede forordning og princippet om automatisk anerkendelse af enhver »retsafgørelse«, der er afsagt i en medlemsstat.

I – Relevante retsforskrifter

4. 2., 6., 15. og 16. betragtning til forordning nr. 44/2001 har følgende ordlyd:

»(2) Visse forskelle mellem de nationale regler for retternes kompetence og for anerkendelse af retsafgørelser virker hæmmende for det indre markeds funktion. Det er tvingende nødvendigt at vedtage bestemmelser, der kan gøre reglerne for retternes kompetence på det civil- og

¹ — Originalsprog: fransk.

² — EFT 2001 L 12, s. 1.

handelsretlige område ensartede og forenkle formaliteterne med henblik på en hurtig og enkel anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser truffet i medlemsstater, der er bundet af denne forordning.

[...]

- (6) For at virkeliggøre målet om fri bevægelighed for retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område er det nødvendigt og hensigtsmæssigt, at reglerne for retternes kompetence og for anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser fastlægges i en bindende og umiddelbart gældende fællesskabsretsakt.

[...]

- (15) Af hensyn til en harmonisk retspleje er det nødvendigt at mindske risikoen for parallelle retssager mest muligt og undgå, at der træffes indbyrdes uforenelige retsafgørelser i to medlemsstater. Der bør være en klar, effektiv mekanisme til at afgøre tilfælde af litispændens og indbyrdes sammenhængende krav og til at afhjælpe problemer som følge af forskellene mellem de enkelte medlemsstaters lovgivning med hensyn til, på hvilket tidspunkt en sag anses for anlagt. Med henblik på anvendelsen af denne forordning bør dette tidspunkt defineres selvstændigt.
- (16) Den gensidige tillid til retsplejen inden for Fællesskabet gør det berettiget, at retsafgørelser, der er truffet i en medlemsstat, automatisk anerkendes, uden at der stilles krav om en særlig procedure, medmindre anerkendelsen bestrides.»

5. Artikel 32 i forordning nr. 44/2001 bestemmer:

»I denne forordning forstås ved »retsafgørelse« enhver afgørelse truffet af en ret i en medlemsstat, uanset hvordan den betegnes, såsom dom, kendelse eller fuldbyrdelsesordre, herunder fastsættelse af sagsomkostninger, som foretages af en embedsmand ved retten.«

6. Forordningens artikel 33 har følgende ordlyd:

- »1. Retsafgørelser, der er truffet i en medlemsstat, anerkendes i de øvrige medlemsstater, uden at der stilles krav om anvendelse af en særlig procedure.
2. Bestrides anerkendelsen, kan en berettiget part, der som det væsentligste påberåber sig anerkendelsen, efter proceduren i afdeling 2 og 3 få fastslået, at retsafgørelsen skal anerkendes.
3. Gøres anerkendelsen gældende under en verserende sag ved en ret i en medlemsstat, og har anerkendelsen betydning for afgørelsen, er denne ret kompetent til at afgøre spørgsmålet om anerkendelse.«

7. Forordningens artikel 34 bestemmer:

»En retsafgørelse kan ikke anerkendes:

- 1) såfremt en anerkendelse åbenbart vil stride mod grundlæggende retsprincipper i den medlemsstat, som anmodningen rettes til
- 2) såfremt det indledende processkrift i sagen eller et tilsvarende dokument ikke er blevet forkyndt for den udeblevne sagsøgte i så god tid og på en sådan måde, at han har kunnet varetage sine interesser under sagen, medmindre sagsøgte har undladt at tage skridt til at anfægte retsafgørelsen, selv om han havde mulighed for at gøre det

- 3) såfremt den er uforenelig med en retsafgørelse truffet mellem de samme parter i den medlemsstat, som anmodningen rettes til
- 4) såfremt den er uforenelig med en retsafgørelse, der tidligere er truffet i en anden medlemsstat eller i et tredjeland mellem de samme parter i en tvist, der har samme genstand og hviler på samme grundlag, og denne tidligere retsafgørelse opfylder de nødvendige betingelser for at blive anerkendt i den medlemsstat, som anmodningen rettes til.«

8. Artikel 35 i forordning nr. 44/2001 bestemmer:

»1. En retsafgørelse kan endvidere ikke anerkendes, såfremt kompetencereglerne i kapitel II, afdeling 3, 4 og 6, er tilsidesat, eller der foreligger tilfælde, som omfattes af artikel 72.

2. Ved prøvelsen af de i stk. 1 nævnte kompetenceregler er den myndighed, som anmodningen rettes til, bundet af de faktiske omstændigheder, på hvilke retten i domsstaten har støttet sin kompetence.

3. Kompetencen for retterne i domsstaten kan ikke efterprøves, jf. dog stk. 1. Den i artikel 34, nr. 1, omhandlede efterprøvelse vedrørende grundlæggende retsprincipper kan ikke foretages i forhold til kompetencereglerne.«

II – Tvisten i hovedsagen

9. Krones AG, der er et tysk selskab, og som er forsikret hos transportforsikringsselskaberne Gothaer Allgemeine Versicherung AG, ERGO Versicherung AG, Versicherungskammer Bayern-Versicherungsanstalt des öffentlichen Rechts og Nürnberger Allgemeine Versicherungs AG³, havde solgt et bryggerianlæg til en mexicansk virksomhed og hyrede Samskip GmbH, der er det tyske datterselskab af Samskip Holding BV, som er en i Rotterdam (Nederlandene) etableret transport- og logistikvirksomhed, der er stiftet på Island, til at organisere og udføre transporten af dette anlæg fra Belgien til Mexico i henhold til et konnossement, der indeholdt en klausul, som tildelte de islandske retsinstanser kompetence.

10. Modtageren og Gothaer m.fl. anlagde den 30. august 2007 sag mod Samskip GmbH ved de belgiske retter, idet de gjorde gældende, at ladningen var blevet beskadiget under transporten.

11. Ved en omstødende dom af 5. oktober 2009 erklærede Cour d'appel d'Anvers (Belgien) i domskonklusionen, at den var »uden prøvelsesret«, efter at den i dommens præmisser havde fundet, at klausulen i konnossementet, hvorefter de islandske retsinstanser er tildelt kompetence, var gyldig, og hvis Gothaer m.fl. kunne handle som indtrådt i Krones AG's rettigheder, var disse selskaber bundet af denne klausul.

12. Efter at Krones AG og Gothaer m.fl. i september 2010 anlagde en ny erstatningssag ved de tyske retter, har Landgericht Bremen stillet spørgsmålstegn ved retsvirkningerne af den i Belgien afsagte afgørelse og har ved afgørelse af 25. august 2011 besluttet at udsætte sagen.

3 — Herefter »Gothaer m.fl.«.

III – De præjudicielle spørgsmål

13. Landgericht Bremen har stillet Domstolen de tre følgende præjudicielle spørgsmål:

- »1) Skal artikel 32 og 33 i forordning nr. 44/2001 fortolkes således, at begrebet »retsafgørelse« principielt også omfatter sådanne afgørelser, der udelukkende vedrører konstateringen af, at de processuelle betingelser for at antage sagen til realitetsbehandling ikke er opfyldt (formalitetsdomme)?
- 2) Skal artikel 32 og 33 i forordning nr. 44/2001 fortolkes således, at begrebet »retsafgørelse« også omfatter en dom, som afslutter sagens behandling ved den pågældende retsinstans, og med hvilken den internationale kompetence benægtes på grund af en værnetingsaftale?
- 3) Skal artikel 32 og 33 i forordning nr. 44/2001 ud fra Domstolens retspraksis vedrørende retsvirkningsprincippet (dom af 4.2.1988, sag 145/86, Hoffmann, Sml. s. 645) fortolkes således, at enhver medlemsstat skal anerkende afgørelser truffet af en ret i en anden medlemsstat om gyldigheden af en værnetingsaftale, som parterne har indgået, når konstateringen af værnetingsaftalens gyldighed ifølge den nationale lovgivning, der gælder for den første ret, har fået retskraft, selv i tilfælde af, at afgørelsen herom er en del af en formalitetsdom?«

IV – Min analyse

A – Indledende bemærkninger

1. Antagelsen til realitetsbehandling og rækkevidden af de præjudicielle spørgsmål

14. Med henblik på at præcisere spørgsmålenes rækkevidde skal det understreges, at tvisten i hovedsagen er en del af retsforhandlingerne vedrørende en særskilt anerkendelse af en afgørelse, hvorved Cour d'appel d'Anvers erklærede at være »uden prøvelsesret«. Selv om denne afgørelse ifølge Landgericht Bremen kvalificeres som en »Prozessurteil« (formalitetsdom) i henhold til tysk ret, gælder det ikke desto mindre, at det første spørgsmål, som vedrører alle afgørelser, »der udelukkende vedrører konstateringen af, at de processuelle betingelser for at antage sagen til realitetsbehandling ikke er opfyldt«, har en for vid rækkevidde.

15. Det er i lighed med Kronos AG og Gothaer m.fl. min opfattelse, at rækkevidden af Domstolens svar skal begrænses til det, der er strengt nødvendigt for at løse tvisten i hovedsagen.

16. Jeg foreslår i denne retning at undersøge de to første præjudicielle spørgsmål sammen ved at foretage en omformulering. Den forelæggende ret ønsker nemlig med disse to spørgsmål nærmere bestemt oplyst, om begrebet »retsafgørelse« i den i artikel 32 i forordning nr. 44/2001 omhandlede forstand omfatter en afgørelse, hvorved retten i en medlemsstat opgiver sin kompetence på grundlag af en værnetingsklausul, selv om denne afgørelse kvalificeres som en »formalitetsdom« i den medlemsstat, som anmodningen rettes til.

17. For så vidt angår det tredje spørgsmål skal opmærksomheden henledes på det tvetydige i udtrykket »konstateringen [...] [som] har fået retskraft«. Selv om dette udtryk synes at henvise til, at klagemulighederne er udtømt, fremgår det af forelæggelseskendelsen, at Landgericht Bremens tvivl reelt skyldes, at den omtvistede konstatering vedrørende de islandske retsinstitansers kompetence i medfør af værnetingsklausulen findes i afgørelsens præmisser og ikke i konklusionen.

18. Det er derfor min opfattelse, at det tredje spørgsmål skal forstås på følgende måde. Der er, såfremt de to første spørgsmål skal besvares bekræftende, tale om at afgøre, om artikel 32 og 33 i forordning nr. 44/2001 skal fortolkes således, at den ret, ved hvilken der er nedlagt påstand om, at en afgørelse, hvorved retten i en anden medlemsstat har opgivet sin kompetence på grundlag af en værnetingsklausul, skal anerkendes, er bundet af konstateringen vedrørende gyldigheden og rækkevidden af denne klausul, som findes i afgørelsens præmisser.

2. Antagelsen til realitetsbehandling af Det Schweiziske Forbunds bemærkninger

19. Det Schweiziske Forbund er part i konventionen om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område, undertegnet i Lugano den 30. oktober 2007⁴. Luganokonventionen, der kaldes »parallel«, udstrækker til Kongeriget Danmark, Republikken Island, Kongeriget Norge og Det Schweiziske Forbund næsten alle de regler, der er opstillet i forordning nr. 44/2001, navnlig reglerne vedrørende definitionen af begrebet retsafgørelse, der kan anerkendes, og fremgangsmåden for anerkendelse. Den fortolkning, som Domstolen giver forordningens artikel 32 og 33, skal dermed tages i betragtning ved fortolkningen af de tilsvarende bestemmelser, der findes i Luganokonventionen.

20. Det Schweiziske Forbund kan i henhold til bestemmelserne i Luganokonventionens artikel 64, nr. 1, sammenholdt med artikel 2 i protokol nr. 2 om ensartet fortolkning af konventionen og om det stående udvalg, fremsætte bemærkninger til Domstolen i henhold til den procedure, der er reguleret i artikel 23 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol, vedrørende denne præjudicielle sag, som vedrører fortolkningen af forordning nr. 44/2001.

B – *Det første og det andet spørgsmål*

21. Den foreliggende ret ønsker med de to første spørgsmål i det væsentlige oplyst, om begrebet »retsafgørelse« i den i artikel 32 i forordning nr. 44/2001 omhandlede forstand omfatter en afgørelse, hvorved retten i en medlemsstat opgiver sin kompetence på grundlag af en værnetingsklausul, selv om denne afgørelse kvalificeres som en »formalitetsdom« i henhold til gældende ret i den medlemsstat, som anmodningen rettes til.

1. Parternes bemærkninger

22. Samskip GmbH og den tyske, den belgiske, den østrigske og den schweiziske regering samt Europa-Kommissionen på den ene side og Kronos AG og Gothaer m.fl. på den anden side har foretaget en diametralt modsat fortolkning af artikel 32 i forordning nr. 44/2001.

23. De førstnævnte er af den opfattelse, at begrebet retsafgørelse omfatter de afgørelser, som tager stilling til den internationale kompetence på grundlag af en værnetingsklausul.

24. Samskip GmbH har bemærket, idet selskabet har støttet sig til ordlyden af og forhistorien for artikel 32 i forordning nr. 44/2001 samt den generelle opbygning af og formålene med denne forordning, at det er i strid med formålet med indførelsen af et ensartet europæisk retsområde, hvis der fra anvendelsesområdet for forordningens artikel 32 og 33 generelt udelukkes afgørelser, der kvalificeres som »formalitetsdomme« i medfør af gældende ret for domsstaten og den medlemsstat, som anmodningen rettes til. Ifølge Samskip GmbH er spørgsmålet, om det er tilladt at stille spørgsmålstejn ved mellemliggende formelle afgørelser, såsom et påbud til en part om at give personligt møde for retten eller en afgørelse, som fastsætter bevisoptagelsen, uden praktisk

4 — EUT 2009 L 147, s. 5, herefter »Luganokonventionen«.

rækkevidde, eftersom sådanne afgørelser ikke kan have bindende grænseoverskridende virkninger. Derimod kan en afgørelse, der afviser en sag, da den ret, ved hvilken sagen er anlagt, ikke har kompetence, have virkninger ud over grænserne og dermed anerkendes. I modsat fald ville sagsøgeren kunne se bort fra denne afgørelse og på ny anlægge sag ved en ret i en anden medlemsstat, hvilket er i strid med formålet med forordning nr. 44/2001, som er at forebygge dobbelte eller parallelle retsforhandlinger og potentielt indbyrdes uforenelige afgørelser.

25. Den tyske regering er i samme retning af den opfattelse, at det følger af opbygningen af, formålet med og målet for forordning nr. 44/2001, at formalitetsdomme, hvorved den internationale kompetence eller manglen herpå fastslås, skal anses for retsafgørelser, der kan anerkendes, idet den har præciseret, at virkningen af denne anerkendelse ikke kan gå videre end denne konstatering. Ifølge denne regering, som har henvist til rapport udarbejdet af P. Jenard om konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager⁵, skal retsvirkningsprincippet, som Domstolen har opstillet i realitetsafgørelser⁶, overføres til en formalitetsdom, hvor retten i domsstaten erklærer at have eller at mangle international kompetence. Regeringen er endvidere af den opfattelse, idet den har henvist til 2. og 15. betragtning samt artikel 27, stk. 2, i forordning nr. 44/2001, at en ordning, der hviler på regler, som alle retsinstanser i Den Europæiske Union kan fortolke med den samme autoritet⁷, finder anvendelse på den internationale kompetence hos medlemsstaternes retsinstanser, og at konstateringer hvad angår den af en medlemsstats retsinstansers gennemførte kompetence skal godtages af retterne i de andre medlemsstater.

26. Den belgiske regering er af den opfattelse, at den manglende præcise definition af begrebet retsafgørelse i forordning nr. 44/2001 muliggør en vid fortolkning, som er i tråd med Domstolens praksis⁸.

27. Den østrigske regering, som har henvist til Jenard-rapporten og til rapport fra P. Schlosser om konventionen af 9. oktober 1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritanniens og Nordirlands tiltrædelse af konventionen om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, samt af protokollen om Domstolens fortolkning af denne konvention⁹, idet den har anført, at overvejelsen bør tage udgangspunkt i behovet for en fortolkning, der letter integrationen, har gjort gældende, at den af Cour d'appel d'Anvers afsagte dom, som endelig fastslår den retlige forbindelse mellem tvistens parter, ud fra hensynet til den størst mulige sammenhæng i afgørelserne inden for Unionen skal være omfattet af begrebet »retsafgørelse« i den i artikel 32 i forordning nr. 44/2001 omhandlede forstand og drage fordel af den i denne forordnings artikel 33 fastsatte anerkendelsesordning.

28. Den schweiziske regering har anført, at hverken forordningen eller Luganokonventionen sonderer mellem formalitetsdomme og realitetsdomme. Regeringen har tilføjet, at spørgsmålet, om en dom kan anerkendes eller fuldbyrdes, ikke skal afhænge af dommens kvalifikation i domsstaten. Den schweiziske regering er af den opfattelse, idet den har bemærket, at afgørelser, »som udmønter sig i konstateringen af, at de formelle betingelser for antagelse til realitetsbehandling ikke er opfyldt«, ikke udgør en ensartet kategori, at det skal efterprøves, om den afgørelse, hvoraf der anmodes om anerkendelse, vedrører en betingelse, der er ensrettet ved forordning nr. 44/2001 og Luganokonventionen, og om denne afgørelse i henhold til domsstatens ret har bindende virkninger, som går ud over retsforhandlingerne i den oprindelige sag, hvilket forudsætter, at retten i domsstaten har undersøgt denne formelle betingelse under fuldt kendskab til sagen og ikke kun på summarisk grundlag.

5 — EFT 1979 C 59, s. 1, herefter »Jenard-rapporten«.

6 — Den tyske regering har henvist til Hoffmann-dommen, præmis 11, og dom af 28.4.2009, sag C-420/07, Apostolides, Sml. I, s. 3571, præmis 66.

7 — Dom af 27.4. 2004, sag C-159/02, Turner, Sml. I, s. 3565, præmis 25.

8 — Dom af 14.10.2004, sag C-39/02, Mærsk Olie & Gas, Sml. I, s. 9657.

9 — EFT 1979 C 59, s. 71, herefter »Schlosser-rapporten«.

29. Kommissionen, der ligesom Samskip GmbH har støttet sig til både ordlyden af artikel 32 i forordning nr. 44/2001 og på den generelle opbygning af denne forordning samt på formålet hermed, således som det navnlig fremgår af anden og sjette betragtning til forordningen, er af den opfattelse, at det skal anerkendes, at en dom, som er begrænset til en erklæring om, at den skal afvises på grund af manglende international kompetence, ligesom en realitetsdom er omfattet af det begrebsmæssige anvendelsesområde for begrebet »retsafgørelse« i den i forordningens artikel 32 omhandlede forstand. Ifølge Kommissionen vil det skade den frie udveksling af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område og retssikkerheden, hvis formalitetsdomme ikke kan anerkendes. Kommissionen har endvidere understreget, at artikel 35, stk. 3, i forordning nr. 44/2001 udelukker kontrollen med kompetencen for retsinstanser i domsstaten og bestemmer, at efterprøvelse vedrørende grundlæggende retsprincipper ikke kan foretages i forhold til kompetencereglerne, mens forordningens artikel 36 bestemmer, at domsstatens retsafgørelse i intet tilfælde kan efterprøves med hensyn til sagens realitet. Kommissionen har ligeledes gjort gældende, at hvis retsafgørelser, der endnu ikke har retskraft, ifølge Jenard-rapporten kan anerkendes, skal det samme så meget desto mere gælde for retsafgørelser, som tager endelig stilling til den internationale kompetence.

30. Kronos AG har indtaget det modsatte standpunkt, idet selskabet har henvist til indholdet af et dokument, som R. Geimer¹⁰ har udarbejdet på dets anmodning, og som er bilagt dets bemærkninger. Det fremgår heraf, at artikel 32 i forordning nr. 44/2001 »ifølge en mere og mere udbredt teori« kun vedrører realitetsafgørelser og ikke afgørelser, hvorved sagen er afvist på grund af den manglende internationale kompetence hos den ret, ved hvilken sagen er anlagt.

31. Gothaer m.fl. har imidlertid, idet selskabet har gjort gældende, at formalitetsdomme ikke er retsafgørelser, som kan anerkendes, og at det andet spørgsmål er uden genstand, og idet det har henvist til redegørelserne i det dokument, der er bilagt Kronos AG's bemærkninger, foreslået, at Domstolen besvarer de to første spørgsmål således, at artikel 32 og 33 i forordning nr. 44/2001 skal fortolkes således, at formalitetsdomme og domme, som afviser den internationale kompetence på grund af en værnetingsklausul, er omfattet af begrebet retsafgørelse.

2. Min analyse

32. Artikel 32 i forordning nr. 44/2001 definerer begrebet »retsafgørelse« i forordningens forstand som »enhver afgørelse truffet af en ret i en medlemsstat, uanset hvordan den betegnes, såsom dom, kendelse eller fuldbyrdelsesordre, herunder fastsættelse af sagsomkostninger, som foretages af en embedsmand ved retten«.

33. Det fremgår af fast retspraksis, at bestemmelserne i forordning nr. 44/2001 med henblik på at sikre deres fulde effektivitet og en ensartet anvendelse på alle medlemsstaternes område skal fortolkes ensartet og selvstændigt ud fra forordningens mål og opbygning¹¹. Det følger heraf, at kvalifikationen af »retsafgørelse« ikke kan afhænge af retsaktens betegnelse i henhold til gældende ret i domsstaten eller den medlemsstat, som anmodningen rettes til. Jeg kan dermed omgående anføre, at det er uden betydning, hvorledes tysk ret kvalificerer en »formalitetsdom«.

10 — Dokumentet har overskriften »Expertise sur la pertinence à l'échelle européenne des décisions de rejet de la demande en justice en raison de l'incompétence internationale dans le champ d'application du règlement n° 44/2001 et des conventions de Lugano«.

11 — Dom af 23.4.2009, sag C-167/08, Draka NK Cables m.fl., Sml. I, s. 3477, præmis 19 og den deri nævnte retspraksis, og af 17.9.2009, sag C-347/08, Vorarlberger Gebietskrankenkasse, Sml. I, s. 8661, præmis 35 og den deri nævnte retspraksis.

34. I øvrigt har Domstolen, idet den støttede sig til 19. betragtning til forordning nr. 44/2001, hvorefter kontinuiteten i fortolkningen mellem konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager¹², og denne forordning bør sikres, gentagne gange udtalt, at for så vidt som forordningen er trådt i stedet for Bruxelleskonventionen i forholdet mellem medlemsstaterne, med undtagelse af Kongeriget Danmark, gælder den fortolkning, som Domstolen har foretaget af denne konvention, også for forordning nr. 44/2001, i det omfang dens bestemmelser svarer til bestemmelserne i Bruxelleskonventionen¹³.

35. Dette er tilfældet for artikel 32 i forordning nr. 44/2001, som gentager den definition, der findes i Bruxelleskonventionens artikel 25, hvorefter der er udledt tre kriterier i retspraksis.

36. Det første af disse kriterier er organisk. Den pågældende retsakt skal være udstedt af et judicielt organ, dvs. et organ, der har handlet uafhængigt i forhold til andre statsorganer og upartisk. Dette kriterium følger af selve ordlyden af artikel 32 i forordning nr. 44/2001 og er gentaget mange gange i Domstolens praksis¹⁴.

37. Det andet kriterium, som ikke kan adskilles fra det ovenstående, er af formel karakter. Det kræver, at retsforhandlingerne forud for afgørelsens vedtagelse er foregået under overholdelse af retten til forsvar. Anvendelsen af dette kriterium har fået Domstolen til at udelukke foreløbige eller sikrende retsmidler, der er anordnet eller tilladt af en ret, uden at den part, mod hvem de er rettet, har været tilvarslet, og som skal fuldbyrdes uden forudgående forkyndelse for den pågældende part, fra kvalifikationen af »retsafgørelse«¹⁵. Domstolen har imidlertid anset det for tilstrækkeligt, til at en afgørelse kan anerkendes, at den har kunnet gøres til genstand for en kontradiktorisk sagsbehandling forud for, at den er søgt anerkendt og begæret fuldbyrdet i en anden medlemsstat end domsstaten, således at Domstolen har anset en foreløbig afgørelse, der ikke er truffet efter en kontradiktorisk sagsbehandling, men som kunne anfægtes¹⁶, en kendelse om betalingspåbud¹⁷ eller en udeblivelsesdom, der er afsagt uden en bedømmelse af påstandens berettigelse¹⁸, for at være omfattet af begrebet »en retsafgørelse«.

38. Det tredje kriterium er materielt. Afgørelsen skal være kendetegnet ved, at det judicielle organ, som har afsagt den, har udøvet en skønsbeføjelse. Dette kriterium indebærer en sondering alt efter, om myndigheden spiller en afgørelsesrolle eller begrænser sig til at sikre en mere passiv rolle, der f.eks. består i at anerkende parternes viljer. Domstolen har således udtalt, at »en retsakt — for at kunne kvalificeres som en retsafgørelse [...] — skal være udstedt af et judicielt organ [...], som har kompetence til at træffe afgørelse i stridsspørgsmål mellem parterne [19]«²⁰. Domstolen har heraf udledt, at et retsforlig, der i det væsentlige er af kontraktmæssig karakter i den forstand, at forligsindholdet først og fremmest beror på parternes vilje, ikke er en retsafgørelse²¹.

39. Der er ikke opstillet andre kriterier i retspraksis, således at begrebet retsafgørelse kan omfatte både afgørelser, som ikke afgør en tvist, afgørelser i tvister, foreløbige afgørelser²² eller retsbevarende afgørelser, såsom endelige afgørelser, eller endog afgørelser, der er blevet uigenkaldelige, såsom afgørelser, til prøvelse af hvilke der endnu kan iværksættes appel.

12 — EFT 1978 L 304, s. 17, herefter »Bruxelleskonventionen«.

13 — Jf. bl.a. dom af 18.10.2011, sag C-406/09, Realchemie Nederland, Sml. I, s. 9773, præmis 38 og den deri nævnte retspraksis.

14 — Dom af 2.6.1994, sag C-414/92, Solo Kleinmotoren, Sml. I, s. 2237, præmis 17, og dommen i sagen Mærsk Olie & Gas, præmis 45.

15 — Dom af 21.5.1980, sag 125/79, Denilauler, Sml. s. 1553, præmis 17.

16 — Dommen i sagen Mærsk Olie & Gas, præmis 50-52.

17 — Dom af 13.7.1995, sag C-474/93, Hengst Import, Sml. I, s. 2113, præmis 14.

18 — Dom af 2.4.2009, sag C-394/07, Gambazzi, Sml. I, s. 2563, præmis 23.

19 — Min fremhævelse.

20 — Solo Kleinmotoren-dommen, præmis 17, og dommen i sagen Mærsk Olie & Gas, præmis 45.

21 — Solo Kleinmotoren-dommen, præmis 18.

22 — F.eks. en afgørelse vedrørende foreløbige forholdsregler. Jf. i denne henseende dom af 6.6.2002, sag C-80/00, Italian Leather, Sml. I, s. 4995, præmis 41.

40. Da en dom, såsom den, der er afsagt af Cour d'appel d'Anvers, som træffer afgørelse vedrørende den internationale kompetence, opfylder disse tre kriterier, er det min opfattelse, at denne form for afgørelse er omfattet af definitionen af begrebet »retsafgørelse« i den i artikel 32 i forordning nr. 44/2001 omhandlede forstand.

41. Denne løsning støttes af forordningens ordlyd, formål og generelle opbygning.

42. For det første egner ordene i definitionen af begrebet retsafgørelse sig til at blive fortolket udvidende eller snarere ikke-indskrænkende, eftersom den omfatter »enhver« afgørelse, uanset dens betegnelse eller betingelserne for dens udarbejdelse, og har »et vidt anvendelsesområde«²³.

43. Denne fremgangsmåde er bekræftet i Jenard-rapporten og Schlosser-rapporten, som Domstolen har henvist til flere gange.

44. Det er således i Jenard-rapporten anført, at definitionen omfatter »alle retsafgørelser, uanset hvorledes de betegnes«²⁴, i borgerlige sager, herunder handelssager, og at foreløbige afgørelser og afgørelser, der er truffet i sager, der ikke indebærer en tvist, kan anerkendes, uanset om de har retskraft eller ikke.

45. På samme måde dækker denne ordlyd ifølge Schlosser-rapporten alle afgørelser, også en mellemafgørelse, »hvis indhold vedrører fastslåelse eller afklaring af retsforholdet mellem parterne«²⁵. Rapporten, som fastslår, at en afgørelse, der i én stat udgør en formalitetsdom, i en anden stat kan betragtes som en realitetsafgørelse, anfører, at det forekom ekspertgruppen naturligt at fastslå, at »[d]er er pligt til at anerkende *afgørelser*, hvorved en sag *afvises*«²⁶, og præciserer, at »[d]ersom en tysk dommer erklærer sig inkompetent, kan en engelsk ret ikke fralægge sig sin kompetence med den begrundelse, at den tyske kollega i virkeligheden er kompetent«²⁷.

46. For det andet skal der tages hensyn til de formål, som forordning nr. 44/2001 forfølger. Det fremgår af 2., 6., 16. og 17. betragtning til forordningen, at den har til formål at sikre den frie bevægelighed for afgørelser fra medlemsstaterne på det civil- og handelsretlige område ved at forenkle formaliteterne med henblik på en hurtig og enkel anerkendelse og fuldbyrdelse²⁸. Det fremgår endvidere af 11., 12. og 15. betragtning til forordningen, at den ligeledes tilsigter at sikre forudsigelighed med hensyn til, hvilke retter der har kompetence, og dermed retssikkerhed for borgerne, god retspleje og mindske af risikoen for parallelle retssager²⁹.

47. Disse formål, som hviler på princippet om gensidig tillid mellem medlemsstaterne, som hver især er forpligtet til at anerkende ækvivalensen i afgørelser, der er afsagt af de andre, ville blive alvorligt kompromitterede, hvis afgørelser vedrørende kompetencen ikke var omfattet af den mekanisme med anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser, der er indført med forordning nr. 44/2001.

48. Det skal i denne henseende anføres, at det er direkte i strid med principperne om forudsigelighed og forsvarlig retspleje at anerkende, at når en ret i en medlemsstat har efterprøvet sin kompetence, kan den part, som påtænker at anfægte den således afsagte afgørelse, anlægge sag ved retsinstanser i de andre medlemsstater, selv om han kan anvende appelmulighederne i den første medlemsstats ret.

23 — Ibidem.

24 — S. 42.

25 — Punkt 184.

26 — Punkt 191.

27 — Ibidem.

28 — Dom af 14.12.2006, sag C-283/05, ASML, Sml. I, s. 12041, præmis 23.

29 — Dom af 4.5.2010, sag C-533/08, TNT Express Nederland, Sml. I, s. 4107, præmis 49.

49. For det tredje støttes denne fortolkning af den generelle opbygning af forordning nr. 44/2001, og navnlig af bestemmelserne om grunde til at afvise anerkendelse af udenlandske afgørelser og de bestemmelser, der har til formål at regulere situationer med litispendens med henblik på at forhindre indbyrdes uforenelige afgørelser.

50. Den begrænsende opregning af grunde til at afvise anerkendelse af udenlandske afgørelser viser ønsket om at begunstige anerkendelsen heraf, selv når retten i domsstaten kun har truffet afgørelse om sin kompetence.

51. På grund af princippet om gensidig tillid, som råder i forholdet mellem medlemsstaterne, og indførelsen af fælles kompetenceregler, som alle retsinstanterne i medlemsstaterne skal overholde, udelukker forordning nr. 44/2001 i princippet kontrollen af kompetencen for retten i domsstaten, uanset om det er direkte gennem kontrol af de faktiske omstændigheder eller de kompetencekriterier, som denne ret har støttet sig til³⁰, eller indirekte gennem grundlæggende retsprincipper³¹, idet den i tråd hermed forbyder enhver efterprøvelse af den udenlandske retsafgørelse med hensyn til sagens realitet. Jenard-rapporten anfører: »Undlades prøvelsen af sagens realitet, ligger der heri, at der er fuld tillid til domsstatens retspleje; denne tillid til, at afgørelsen er rigtig må selvsagt også omfatte, at retten har anvendt konventionens kompetenceregler korrekt«³².

52. Bestemmelserne vedrørende situationer med litispendens er i samme ånd kendetegnet af, at den ret, ved hvilken sagen senere er anlagt, skal opgive kompetencen til fordel for den ret, ved hvilken sagen først er anlagt, når dennes kompetence er fastslået³³. Domstolen har selv i dom af 9. december 2003, Gasser³⁴, udtalt, at den ret, ved hvilken sagen senere er anlagt, selv om denne rets kompetence hævdes som følge af en værnetingsklausul, skal udsætte sagen, indtil den ret, ved hvilken sagen først er anlagt, har erklæret sig inkompetent.

53. Efter min opfattelse følger det af disse bestemmelser, at forordning nr. 44/2001 i de retsafgørelser, der kan anerkendes, medtager de afgørelser, hvorved den ret, ved hvilken sagen først er anlagt, har taget stilling til sin kompetence, uanset om den har erklæret sig kompetent, eller den derimod har opgivet sin kompetence.

54. Løsningen gør sig gældende, når retten erklærer sig kompetent.

55. Selv om retten i domsstaten i en og samme afgørelse har erklæret sig kompetent og har truffet afgørelse om, at sagen er begrundet, kan den ret, ved hvilken sagen senere er anlagt, ikke efterprøve kompetencespørgsmålet og erklære sig kompetent, idet det vil udgøre en dobbelt tilsidesættelse af princippet om, at kompetencen for retten i domsstaten ikke kan kontrolleres, og forbuddet mod enhver efterprøvelse af den udenlandske retsafgørelse med hensyn til sagens realitet. Selv om det antages, at retten i domsstaten har erklæret sig kompetent, men har besluttet at udsætte afgørelsen af sagens realitet med henblik på f.eks., at de parter, som udelukkende har nedlagt påstande vedrørende kompetencen, kan gøre deres bemærkninger gældende, kan en anerkendelse af, at den ret, ved hvilken sagen senere er anlagt, kan efterprøve kompetencen, være i direkte strid med reglen om opgivelse af kompetencen i artikel 27, stk. 2, i forordning nr. 44/2001.

56. Efter min opfattelse skal samme løsning anvendes, når retten opgiver sin kompetence. To væsentlige grunde taler i denne retning.

30 — Forordningens artikel 35, stk. 2 og stk. 3, første punktum.

31 — Forordningens artikel 35, stk. 3, andet punktum.

32 — S. 46.

33 — Artikel 27, stk. 2, i forordning nr. 44/2001.

34 — Sag C-116/02, Sml. I, s. 14693.

57. Den første er juridisk. Afgørelsen om manglende kompetence, som bringer sagen til ophør, har hvad angår definitionen af begrebet »retsafgørelse« i den i forordning nr. 44/2001 omhandlede forstand de samme kendetegn som en afgørelse, hvorved retten erklærer sig kompetent. Den er som en sådan afgørelse afsagt af et judicielt organ, der – selv om den ikke længere kan behandle den tvist, i hvilken den har erklæret sig inkompetent – imidlertid forudgående udøver et minimum af retlig kompetence ved at tage stilling til sin egen kompetence.

58. Den anden grund er af praktisk karakter. Den vedrører det forhold, at anerkendelsen af afgørelser om inkompetence gør det muligt at undgå risikoen for en negativ kompetencekonflikt, som det med forordning nr. 44/2001 ligeledes har været ønsket at undgå. En konflikt af denne art kan opstå, hvis den ret, ved hvilken sagen senere er anlagt, afviser at anerkende den tidligere afsagte afgørelse og erklærer sig inkompetent med den begrundelse, at den ret, ved hvilken sagen først blev anlagt, havde kompetence.

59. Dette er grundene til, at jeg foreslår Domstolen at besvare de to første spørgsmål med, at artikel 32 og 33 i forordning nr. 44/2001 skal fortolkes således, at den afgørelse, hvorved retten i en medlemsstat tager stilling til sin internationale kompetence og erklærer sig kompetent eller inkompetent, er omfattet af begrebet »retsafgørelse« i forordningens forstand, uanset om denne afgørelse kvalificeres som en »formalitetsdom« i gældende ret i den medlemsstat, som anmodningen rettes til.

C – Det tredje spørgsmål

60. Den forelæggende ret ønsker med det tredje spørgsmål nærmere bestemt oplyst, om artikel 32 og 33 i forordning nr. 44/2001 skal fortolkes således, at den ret, ved hvilken der er nedlagt påstand om anerkendelse af en afgørelse, hvorved retten i en anden medlemsstat har opgivet sin kompetence på grundlag af en værnetingsklausul, er bundet af konstateringen af gyldigheden af denne klausul, der findes i afgørelsens præmisser.

61. Den forelæggende ret ønsker således oplyst, hvilken rækkevidde virkningerne af afgørelsen om inkompetence har, og har navnlig spurgt, om den er bundet af begrundelsen for, at værnetingsklausulen, som tildeler de islandske retsinstanser kompetencen, eksisterer og er gyldig, hvilket således ville være til hinder for, at den erklærer selv at have kompetence.

62. De standpunkter, der er blevet forsvaret under disse retsforhandlinger, kan grupperes i tre synspunkter.

63. Ifølge det første af disse standpunkter, som Krones AG, Gothaer m.fl. og den tyske regering har gjort gældende, er virkningen af anerkendelsen af afgørelsen udelukkende negativ i den forstand, at den udelukkende udstrækker sig til konstateringen af, at den ret, ved hvilken sagen først er anlagt, ikke har kompetence. Krones AG har anført, at overholdelsen af den negative virkning af afgørelsen om inkompetence skal forstås som en selvstændigt bindende virkning, der udtømmes i den konstatering, at den ret, ved hvilken sagen først er anlagt, ikke har kompetence. Alle andre betragtninger er ikke bindende for retsinstanserne i andre medlemsstater, eftersom hverken forordning nr. 44/2001 eller Luganokonventionen giver den ret, ved hvilken sagen er anlagt, mulighed for at tage stilling til kompetencen for retsinstanserne i andre medlemsstater eller kontraherende stater. Ifølge Krones AG kan det ikke anerkendes, at der er nogen begrænsning af den tyske rets frie efterprøvelse af sin kompetence i medfør af artikel 26, stk. 1, i forordning nr. 44/2001. Herudover finder de grunde til at afvise anerkendelse, der er opregnet i forordningens artikel 34 og 35, ikke anvendelse på afgørelser, der tager stilling til kompetencen. Gothaer m.fl. har i samme retning konkluderet, at forordningen ikke indeholder en mekanisme med bindende henvisning fra en retsinstans til en anden, og at opbygningen af kapitel III lader fremgå, at hver medlemsstat altid selv bestemmer, om dens retsinstanser har kompetence. Hvad angår den tyske regering har den gjort gældende, at det tilkommer hver retsinstans i henhold til gældende ret på dens område at bedømme gyldigheden af en

klausul, som giver en ret i et tredjeland kompetence. Endvidere fastsætter domsstatens ret ifølge den tyske regering loftet for rækkevidden af anerkendelsens virkning, og en afgørelse fra en anden medlemsstat kan ikke have videre virkninger i den medlemsstat, som anmodningen rettes til, end virkningerne af en sammenlignelig afgørelse, der er afsagt i denne stat.

64. Over for denne fortolkning har den belgiske regering og Kommissionen anført, at medlemsstaterne er forpligtede til at anerkende ikke kun afgørelsens konklusion, men ligeledes afgørelsens præmisser vedrørende værnetingsklausulens gyldighed. Ifølge den belgiske regering udstrækker en afgørelses retskraft sig til det, som udgør, omend stiltiende, det nødvendige grundlag for afgørelsen på grund af den indvending, der er fremkommet for retten, og som parterne har kunnet fremsætte bemærkninger til. Kommissionen er af den opfattelse, at retsvirkningsprincippet skal finde anvendelse, uden at der skal sondres mellem, om afgørelsen vedrørende værnetingsklausulens gyldighed fører til en bekræftelse af rettens kompetence eller afkræfter den. Ifølge Kommissionen skal løsningen ikke afhænge af, hvorvidt konstateringen af værnetingsklausulens gyldighed er blevet »endelig« eller ikke i henhold til gældende ret for den retsinstans, ved hvilken sagen først er anlagt.

65. Endelig skal hver medlemsstat i henhold til et mellemliggende synspunkt, der er forsvaret af Samskip GmbH samt den østrigske og den schweiziske regering, anerkende afgørelser fra en ret i en anden medlemsstat hvad angår en værnetingsklausuls gyldighed, men udelukkende, når konstateringen af klausulens gyldighed »får retskraft« eller »har bindende virkning« i henhold til gældende ret for den retsinstans, ved hvilken sagen først er anlagt. Den østrigske og den schweiziske regering er af den opfattelse, idet de har henvist til både Jenard-rapporten og Domstolens praksis vedrørende retsvirkningsprincippet³⁵, at anerkendelsesprincippet skal have den følge, at »afgørelserne tillægges de virkninger, som tilkommer dem i den stat, på hvis område de er truffet«³⁶.

66. Jeg tilslutter mig det andet af disse tre synspunkter. Efter min opfattelse er den afgørelse, hvorved retten i en medlemsstat har taget stilling til sin kompetence efter at have undersøgt gyldigheden og rækkevidden af en værnetingsklausul, ikke en afgørelse som de andre i henhold til ordningen med anerkendelse og fuldbyrdelse i forordning nr. 44/2001 og skal, henset til dens særegenhed, have en særskilt, ensartet og selvstændig grænseoverskridende virkning.

67. Det er min opfattelse, at afgørelsen om inkompetence er bindende for den medlemsstat, som anmodningen rettes til, idet denne ikke uden at afsige en afgørelse, der er uforenelig med den forudgående, kan erklære sig inkompetent med den begrundelse, at retten i domsstaten har kompetence. Anerkendelsen af afgørelsen om inkompetence fratages uden denne minimumsvirkning enhver rækkevidde. Krones AG har i øvrigt anerkendt denne virkning, idet selskabet ikke uden en vis selvmodsigelse er af den opfattelse, at den dom, som afviser en sag på grund af manglende international kompetence hos den ret, ved hvilken sagen er anlagt, ikke er en »retsafgørelse« i den i artikel 32 i forordning nr. 44/2001 omhandlede forstand.

68. Det er herudover min opfattelse, at den bindende virkning, der er knyttet til afgørelsen om inkompetence, nødvendigvis skal udstrække sig til konstateringen af værnetingsklausulens gyldighed og rækkevidde uafhængigt af, om denne konstatering har retskraft eller ikke i henhold til national ret i domsstaten eller den medlemsstat, som anmodningen rettes til.

69. Jeg bygger først og fremmest mit standpunkt på formålet med forordning nr. 44/2001, dernæst på den generelle opbygning af de formelle bestemmelser i denne forordning og endelig på princippet om effektiv retsbeskyttelse.

35 — Hoffmann-dommen.

36 — Præmis 10 og 11.

1. Formålene med forordning nr. 44/2001

70. Således som jeg allerede har anført i punkt 46 i dette forslag til afgørelse, tilsigter forordning nr. 44/2001 at begunstige den gensidige tillid i retsplejen inden for Unionen, at lette den hurtige anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser, at sikre forudsigeligheden i de kompetente retsinstanser og dermed retssikkerheden for borgerne, at garantere den forsvarlige retspleje og at nedsætte risikoen for samtidige retsforhandlinger.

71. Efter min opfattelse er disse formål til hinder for, at den ret, ved hvilken der er nedlagt påstand om anerkendelse af en udenlandsk retsafgørelse, er beføjet til at efterprøve rækkevidden og gyldigheden af en værnetingsklausul, på grundlag af hvilken retten i domsstaten har erklæret sig inkompetent.

72. Princippet om gensidig tillid mellem medlemsstaternes retsinstanser, som bl.a. begrundes den automatiske karakter af anerkendelsen af udenlandske afgørelser, begrænsningen af begrundelser for ikke at anerkende, udelukkelsen af kontrollen med den oprindelige rets kompetence eller den manglende efterprøvelse af realiteten, indebærer nemlig, at alle en medlemsstats retsinstanser behandler afgørelser afsagt af retterne i andre medlemsstater på samme måde som deres egne. Det følger heraf, at når en af disse ligeværdige retsinstanser – for at undersøge sin egen kompetence – har skullet træffe foreløbig afgørelse vedrørende en værnetingsklausuls gyldighed og rækkevidde, skal retten i en anden medlemsstat, ved hvilken der er nedlagt påstand om anerkendelse af denne afgørelse, ikke foretage en ny bedømmelse.

73. Der kræves en så meget desto højere grad af gensidig tillid, når retsinstanserne i medlemsstaterne skal anvende fælles regler vedrørende direkte kompetence.

74. Det skal i denne henseende anføres, at kompetencereglerne i kapitel II i forordning nr. 44/2001 og reglerne om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser, der findes i forordningens kapitel III, ikke udgør særskilte og selvstændige enheder, men hænger snævert sammen³⁷.

75. Det er dette, som Domstolen har fremhævet ved gentagne gange vedrørende situationer med litispændens at udtale, at når kompetencen er direkte fastsat i Bruxelleskonventionens regler, som er fælles for de to retsinstanser, skal disse regler fortolkes og anvendes med samme myndighed af dem begge, idet retten i den medlemsstat, som anmodningen rettes til, i intet tilfælde vil have bedre mulighed end retten i domsstaten for at tage stilling³⁸. Efter min opfattelse forudsætter ligheden mellem Unionens retsinstanser i henhold til kompetencereglerne, at de virkninger, der er knyttet til de afgørelser, som de afsiger i henhold til disse regler, har ensartede virkninger.

76. Selv om artikel 23 i forordning nr. 44/2001 om aftalemæssige fravigelser af kompetencen ikke finder anvendelse under omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede, eftersom den omtvistede klausul tildeler en ret i en stat, der ikke er medlem af Unionen, kompetence, skal det understreges, at Luganokonventionen, som Republikken Island er part i, i artikel 23 indeholder en tilsvarende bestemmelse.

77. Under disse omstændigheder ville det forhold, at det henvises til retten for retsinstansen i domsstaten eller for retsinstansen i den medlemsstat, som anmodningen rettes til, at fastlægge udstrækningen af virkningerne af afgørelsen om inkompetence, i det tilfælde at denne ret ikke giver konstateringen vedrørende værnetingsklausulens gyldighed og rækkevidde retskraft, føre til, at det tillades, at den ret, som anmodningen rettes til, kan foretage en ny undersøgelse af spørgsmålet, hvilket kan påvirke forudsigeligheden af de kompetenceregler, der er opstillet i både forordning nr. 44/2001 og Luganokonventionen, og derfor skade retssikkerhedsprincippet.

37 — Dom af 21.6.2012, sag C-514/10, Wolf Naturprodukte, præmis 25 og den deri nævnte retspraksis.

38 — Turner-dommen, præmis 25 og den deri nævnte retspraksis, og dommen i sagen TNT Express Nederland, præmis 55.

78. Hvis det anerkendes, at retten i den medlemsstat, som anmodningen rettes til, kan anse den værnetingsklausul, som retten i domsstaten har anset for gyldig, for ugyldig, er det i direkte modstrid med princippet om forbud mod efterprøvelse af den udenlandske afgørelses realitet, som forbyder retten i den medlemsstat, som anmodningen rettes til, at afvise at anerkende eller fuldbyrde den afgørelse, der er afsagt af retten i domsstaten, med den begrundelse, at den ville have truffet en anden afgørelse.

79. Herudover skal det anføres, at fastlæggelsen af den retskraft, som hver national ret knytter til en afgørelses præmisser, er en øvelse, som kan vise sig vanskelig³⁹. I dette ofte forekommende tilfælde, hvor kompetencespørgsmålet – således som i hovedsagen – er styret af et realitetsspørgsmål, vil det forhold, at det overlades til national ret at afgøre, hvilke virkninger der er knyttet til de præmisser, der afgør realitetsspørgsmålet, dermed medføre en usikkerhed for parterne hvad angår kompetencefordelingen mellem de nationale retsinstanser, ved hvilke der kan anlægges sag, og komplicere opgaven for den nationale retsinstans, ved hvilken der er nedlagt påstand om anerkendelse.

80. Det er endelig min opfattelse, at formålene med forordning nr. 44/2001 indebærer en hensyntagen til de præmisser, der afgør det realitetsspørgsmål, som kompetencen afhænger af. Et yderligere argument til støtte for denne løsning kan findes i opbygningen af de formelle regler i forordningen, og som nu skal undersøges.

2. Den generelle opbygning af de formelle bestemmelser i forordning nr. 44/2001 vedrørende kompetence

81. Et af de mest markante tegn på, at forordning nr. 44/2001 begunstiger fri bevægelighed for retsafgørelser inden for Unionen, er princippet, hvorefter manglende kompetence hos retten i domsstaten ikke er en begrundelse for at undlade at anerkende den afgørelse, den har afsagt, undtagen i de tilfælde, der er udtømmende opregnet i forordningens artikel 34 og 35⁴⁰. Det følger af dette princip, at en realitetsafgørelse kan anerkendes, selv om den er blevet afsagt i strid med de fælles regler for umiddelbar kompetence i forordningens kapitel II, og selv om spørgsmålet om kompetencen ikke har været omtvistet mellem parterne.

82. Udelukkelsen af kontrollen af kompetencen for retten i domsstaten medfører tilsvarende en begrænsning af den beføjelse, som retten i den medlemsstat, som anmodningen rettes til, har til at efterprøve sin egen kompetence. Selv om den nationale ret ikke tager stilling til andet end sin egen kompetence, eftersom forordning nr. 44/2001 ikke giver mulighed for, at en ret kontrollerer kompetencen for en ret i en anden medlemsstat⁴¹, står det nemlig ikke desto mindre fast, at rettens afgørelse, hvorved den tager stilling til sin egen kompetence, nødvendigvis har indirekte følger, som påvirker kompetencen for andre retsinstanser i Unionen. Med andre ord medfører det forhold, at en ret i Unionen efterprøver sin egen internationale kompetence, en begrænsning af andre retsinstansers mulighed for at efterprøve deres egen kompetence. Det grundlæggende krav om en ensartet anvendelse af EU-retten indebærer imidlertid, at omfanget af denne begrænsning skal defineres ensartet, uden at den kan være forskellig alt efter de nationale regler om retskraftens lokalisering.

39 — Jeg kan som eksempel anføre, at den angivelse, der findes i Kommissionens bemærkninger, hvorefter den bindende virkning i Frankrig »ikke begrænser sig til dommens konklusion, men udstrækker sig til alle de elementer, der er uadskilleligt forbundet med denne sidstnævnte, som findes i præmisserne«, er unøjagtig hvad angår cour de cassations seneste praksis, som i en dom afsagt i plenarforsamling den 13.3.2009 forkastede teorien om afgørende præmisser og anførte, at retskraften kun vedrører det, der er blevet behandlet i domskonklusionen.

40 — Det er kun inden for visse særligt følsomme områder, at retten i den medlemsstat, som anmodningen rettes til, kan kontrollere kompetencen hos den ret, der har afsagt afgørelsen. Den kan nemlig kun afvise enhver virkning af den udenlandske dom i tilfælde af tilsidesættelse af de kompetenceregler, som beskytter de sikrede eller forbrugernes, eller de »ene«-kompetenceregler, der i kapitel II, afdeling 6, i forordning nr. 44/2001 er fastsat på visse områder, såsom tinglige rettigheder over fast ejendom eller leje af fast ejendom.

41 — Jf. i denne retning vedrørende Bruxelleskonventionen, Turner-dommen, præmis 26.

83. Et argument i denne retning kunne efter min opfattelse findes i artikel 35, stk. 2, i forordning nr. 44/2001, som i de tilfælde, hvor den ret, ved hvilken der er nedlagt påstand om anerkendelse, undtagelsesvist kan kontrollere kompetencen for retten i domsstaten, ikke desto mindre bestemmer, at den ret, som anmodningen rettes til, er bundet af de faktiske omstændigheder, på hvilke retten i domsstaten har støttet sin kompetence. Denne regel fastsætter dermed på forhånd den tillid, som den udenlandske rets fastslåelse af faktiske omstændigheder fortjener, uafhængigt af den retskraft, der er knyttet til disse konstateringer i procesretten i domsstaten eller den medlemsstat, som anmodningen rettes til.

84. Den analyse, jeg foreslår, forekommer mig herudover at være nødvendig af hensyn til princippet om effektiv retsbeskyttelse.

3. Princippet om effektiv retsbeskyttelse

85. Princippet om effektiv retsbeskyttelse er et almindeligt EU-retligt princip, som udspringer af medlemsstaternes fælles forfatningstraditioner, og som er fastslået i artikel 6 og 13 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950⁴².

86. Princippet er blevet bekræftet ved artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, som siden Lissabontraktatens ikrafttræden i henhold til artikel 6, stk. 1, første afsnit, TEU har haft »samme juridiske værdi som traktaterne«.

87. Det indebærer bl.a., at enhver har ret til en retfærdig og offentlig rettergang inden en rimelig frist for en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov.

88. Hvis man nægter, at afgørelsen fra retten i domsstaten, som, før den undersøgte sin kompetence, afgjorde spørgsmålet om en værnetingsklausuls gyldighed og rækkevidde, vil det stride mod nævnte princip og skabe en alvorlig risiko for en negativ kompetencekonflikt, hvilket medfører en fuldstændig mangel på retsbeskyttelse. Et eksempel herpå er det tilfælde, hvor en ret erklærer sig inkompetent på grund af en værnetingsklausul, som tildeler en anden ret kompetencen, og denne anden ret også erklærer sig inkompetent, idet det er dens opfattelse, at klausulen er ugyldig. Det synspunkt, som Krones AG og Gothaer m.fl., har forsvaret, og hvorefter den første afgørelse kun har den virkning at forbyde den ret, ved hvilken sagen senere er anlagt, at opgive sin internationale kompetence »med den begrundelse, at retten i den stat, ved hvilken sagen først blev anlagt, havde kompetence«, forekommer mig i øvrigt at indbefatte en selvmodsigelse, idet det medfører, at der skal tages hensyn til den begrundelse, hvormed retten har erklæret sig inkompetent, idet det parallelt fratager denne begrundelse enhver bindende virkning.

89. Sammenfattet er det min opfattelse, at formålene med forordning nr. 44/2001 og den generelle opbygning af de formelle regler i denne forordning samt retten til effektiv retsbeskyttelse medfører, at bedømmelsen af værnetingsklausulens gyldighed og rækkevidde koncentrerer hos en enkelt ret i Unionen, idet retten i den medlemsstat, som anmodningen rettes til, kun bevarer en undersøgelsesret i de tilfælde, der er udtømmende opregnet, hvor den har mulighed for at kontrollere kompetencen for retten i domsstaten. Det følger heraf, at retten i den medlemsstat, som anmodningen rettes til, er bundet af den af retten i domsstaten foretagne konstatering, selv om den findes i afgørelsens præmisser, uafhængig af den retskraft, der er knyttet til disse præmisser i henhold til national ret.

90. Den løsning, som jeg foreslår, forekommer mig ikke at være i strid med Domstolens praksis, som endnu ikke har udtalt sig om afgørelser, der tager stilling til kompetencen.

42 — Jf. bl.a. dom af 22.12.2010, sag C-279/09, DEB, Sml. I, s. 13849, præmis 29 og den deri nævnte retspraksis.

91. Som svar på et præjudicielt spørgsmål om virkningerne i nederlandsk ret af en dom, hvorved en person blev pålagt at betale et underholdsbidrag, afsagt af en tysk retsinstans, og som var eksigibel i Nederlandene, udtalte Domstolen i Hoffmann-dommen, at »en udenlandsk retsafgørelse, der er anerkendt [...], i princippet skal have samme virkninger i den stat, begæringen rettes til, som den har i domsstaten«⁴³, idet den nuancerede denne principielle regel ved at anføre, at »fuldbyrdelsen af en udenlandsk retsafgørelse, som er forsynet med fuldbyrdelsespåtegning i en kontraherende stat [...], og som stadig er eksigibel i domsstaten, ikke kan fortsættes i den stat, begæringen rettes til, når fuldbyrdelsen i henhold til sidstnævnte stats lovgivning ikke længere kan gennemføres af grunde, der ikke er omfattet af [Bruxelles]konventionens anvendelsesområde«⁴⁴.

92. Domstolen har senere i Apostolides-dommen anført, at »[a]fgørelserne [...] ganske vist gennem anerkendelsen principielt [skal] tillægges de virkninger, som tilkommer dem i den medlemsstat, på hvis område de er truffet [...], men der er intet grundlag for ved fuldbyrdelsen af en dom at udstyre den med rettigheder, som den ikke har i domsstaten [...], eller virkninger, som den samme type dom afsagt direkte i den medlemsstat, som begæringen rettes til, ikke ville have«⁴⁵.

93. Det er imidlertid min opfattelse, at denne retspraksis, som vedrører fuldbyrdelsen af realitetsafgørelser, der skal oversættes i hver af de nationale retsordener, ikke finder anvendelse på afgørelser, som tager stilling til den internationale kompetence. Hvis de nationale retsordeners uensartethed begrundes en hensyntagen til den virkning, som afgørelsen har i domsstaten – undtagen at korrigere løsningen under hensyntagen til de virkninger, som en sammenlignelig afgørelse, der er afsagt i den stat, vil have, når afgørelsen har virkninger, der er ukendte i den medlemsstat, som anmodningen rettes til – er retsinstansernes afgørelser, som tager stilling til deres internationale kompetence i medfør af forordning nr. 44/2001 og Luganokonventionen, kendetegnet ved deres ensartethed og skal følgelig opfylde deres egen ordning. Af de grunde, som jeg tidligere har redegjort for, indebærer disse instrumenter, som indfører gyldige kompetenceregler for retsinstanserne i alle medlemsstaterne, hvis formål er, at der for en og samme tvist kun afsiges en afgørelse, der har international rækkevidde, at afgørelser, som tager stilling til kompetencen, tillægges identisk og ensartet bindende virkning, uafhængigt af den retskraft, der er knyttet til disse afgørelser i medlemsstaterne.

94. De indvendinger, som Krones AG og Gothaer m.fl. har fremsat over for denne bindende virkning, forekommer mig ikke overbevisende.

95. Den første indvending er, at artikel 26, stk. 1, i forordning nr. 44/2001 og Luganokonventionens artikel 20, stk. 1, indebærer, at hver retsinstans af egen drift skal efterprøve sin egen internationale kompetence. Hvis det anerkendes, at den af retten i domsstaten foretagne konstatering vedrørende en værnetingsklausuls gyldighed og rækkevidde har bindende virkning, har det den virkning, at retten i den medlemsstat, som anmodningen rettes til, forhindres i at foretage denne efterprøvelse.

96. Selv om konstateringen forekommer mig korrekt, udleder jeg ikke de samme konsekvenser heraf som Krones AG og Gothaer m.fl. Artikel 26, stk. 1, i forordning nr. 44/2001 anses for en bestemmelse, som beskytter den sagsøgte, der har bopæl i Unionen, og som har ret til kompetenceregler, der er afledt af EU-retten. Det forhold, at den første ret, som har til opgave at anvende de pågældende regler, griber ind, garanterer imidlertid, at sagsøgtens ret overholdes, og at det gøres unødvendigt, at en anden ret i Unionen griber ind. I øvrigt skal det bemærkes, at hvis den af retten i domsstaten foretagne konstatering vedrørende værnetingsklausulens gyldighed og rækkevidde var blevet gentaget i afgørelsens konklusion, ville den være bindende for den ret, ved hvilken der er nedlagt påstand om anerkendelse af afgørelsen.

43 — Præmis 11.

44 — Præmis 18.

45 — Præmis 66. Jf. også dom af 13.10.2011, sag C-139/10, Prism Investments, Sml. I, s. 9511, præmis 38, og af 26.4.2012, sag C-92/12 PPU, Health Service Executive, præmis 142.

97. Den anden indvending er, at afvisning af anerkendelsen i henhold til artikel 34 og 35 i forordning nr. 44/2001 ikke giver nogen mening for en afgørelse om inkompetence, hvilket heller ikke forekommer mig overbevisende. Det forekommer mig nemlig, at afvisningen af anerkendelsen ikke mangler retsvirkninger fra det tidspunkt, hvor den virkning, der er anerkendt, at afgørelser om inkompetence har, ikke kun er negativ. Hvis f.eks. en belgisk ret, der skal træffe afgørelse i en sag om betaling af husleje til en udlejer af en ejendom, der er beliggende i Tyskland, havde erklæret sig inkompetent efter at have fundet en klausul i lejeaftalen, som tildeler de islandske retsinstanser kompetence, gyldig, skulle den tyske ret, som under sagen skulle udtale sig om anerkendelsen af den belgiske afgørelse, afvise at anerkende denne afgørelse i henhold til bestemmelserne i artikel 35, stk. 3, og artikel 22, nr. 1, i forordning nr. 44/2001.

98. Dette er grundene til, at jeg foreslår at besvare det tredje spørgsmål med, at artikel 32 og 33 i forordning nr. 44/2001 skal fortolkes således, at når retten i domsmedlemsstaten har erklæret sig inkompetent efter først i afgørelsens præmisser at have taget stilling til en værnetingsklausuls gyldighed og rækkevidde, er retten i den medlemsstat, som anmodningen rettes til, bundet af denne konstatering, uafhængigt af den retskraft, der er knyttet hertil i gældende ret i domsstaten eller den medlemsstat, som anmodningen rettes til, undtagen i de tilfælde, hvor forordningens artikel 35, stk. 3, giver denne ret mulighed for at foretage en kontrol af kompetencen for retten i domsstaten.

V – Forslag til afgørelse

99. På baggrund af det ovenstående foreslår jeg at besvare de Landgericht Bremen stillede præjudicielle spørgsmål således:

»Artikel 32 og 33 i Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område skal fortolkes således, at:

- den afgørelse, hvorved retten i en medlemsstat tager stilling til sin internationale kompetence og erklærer sig kompetent eller inkompetent, er omfattet af begrebet »retsafgørelse« i den i forordning nr. 44/2001 omhandlede forstand, uanset om denne afgørelse kvalificeres som en »formalitetsdom« i gældende ret i den medlemsstat, som anmodningen rettes til, og
- når retten i domsmedlemsstaten har erklæret sig inkompetent efter først i afgørelsens præmisser at have taget stilling til en værnetingsklausuls gyldighed og rækkevidde, er retten i den medlemsstat, som anmodningen rettes til, bundet af denne konstatering, uafhængigt af den retskraft, der er knyttet hertil i gældende ret i domsstaten eller den medlemsstat, som anmodningen rettes til, undtagen i de tilfælde, hvor artikel 35, stk. 3, i forordning nr. 44/2001 giver denne ret mulighed for at foretage en kontrol af kompetencen for retten i domsstaten.«